

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvae Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiæ, MDLXXXIX

Liber XII.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-496)

dedit, non cum latentes accusatores aspiceret, non cum filios marentes. Iu-
uitque obliuionem eius senatus, censendo nomen & effigies priuatis ac pu-
blicis locis demouendas. decreta Narcisso Quæstoria insignia, leuissimum
fastigij eius, cum secundum Pallantem & Calistum ageret, honesta quidem,
sed ex quibus deterrima orirentur, flagitiis inultis.

* Corrupta.

C. CORNELII TACITI

AB EXCESSV DIVI AVGVSTI

ANNALIVM LIB. XII.

BREVIARIVM LIBRI.

Claudius de matrimonio deliberat: & Agrippina aliis præfertur, Germanici fratris eius filia.
Ea nuptia decreto Senatus firmata, & legitima hæc. L. Silanus mortem sibi consciscit,
Claudij gener. Annaus Seneca ab exsilio redit. Octauia Claudij filia Neroni desponsa. Parthi re-
gem Romæ petens Meherdatem: qui prælio congressus à Gotarze vincitur. Mithridates Ponti
regnum recipere tendis irritò conatu. victus Romam tandem perducitur. Lollia inlustri fe-
mina Agrippina artibus damnata. Claudius pomærium urbis profert: & qui ante eum protule-
rint. Nero Domitius à Claudio adoptatur. Colonia in Vbios deducta. Catti latrocinia agitant
vincuntur. Vannius Sueuorum rex, pellitur regno. P. Ostorij in Britannia res, & de Caractaco
rege victoria. Britannicus Agrippina fraudibus Neroni posthabetur, & fidelissimi comitum
paullatim ab eo remouentur. Prodigia aliquot, & Roma annona caritas. Bellum inter Armenios
& Hiberos: cui Parthi & Romani quoque miscentur. Furius Scribonianus relegatus. S. C. Clau-
dianum de feminis qua seruo succumberent. Motus aliquis in Iudæa inter incolæ & Romanos
milites. Claudius lacum Fucinum emisit, & nauale spectaculum præbuit. Procuratorum in pro-
uinciis auctoritas ab eodem stabilita. Cois immunitas concessa. Byzantiis tributum ad tempus
remissum. Lepida ad mortem agitur. Claudius denique veneno non obscure ab uxore tollitur.
Nero primordia imperij capit. Gesta hæc annis sex.

C. POMPEIO. Q. VERANNIO

C. ANTISTIO. M. SVILIO RVFO

TI. CLAVDIO. V. SER. CORNELIO ORFITO

P. CORNELIO SVLLA. L. SALVIO OTHONI

D. IVNIO SILANO. Q. HATERIO

M. ASINIO MARCELLO. M. ACILIO AVIOLA

Coss.



CÆDE Messallinæ cōuulsa Principis domus, orto apud
libertos certamine, quis diligeret uxorem Claudio ex-
libi vitæ intonanti, & coniugum imperiis obnoxio.
Nec minore ambitu feminæ exarserant, suam quæque
nobilitatem, formam, opes, contendere, ac digna tanto
matrimonio ostentare. Sed maximè ambigebatur inter
Lolliam Paullinam, M. Lollij consularis filiam, & Iu-
liam Agrippinam Germanico genitam. huic Pallas, illi
Calistus, fautores aderant. at Ælia Petina è familiâ Tuberorum, Narcisso
fouebatur. Ipse modò huc, modò illuc, vt quemque suadentium audierat
promptus, discordantes in concilium vocat, ac promere sententiam, & adice-
re rationes iubet. Narcissus vetus matrimonium, familiam communem (nam
Antonia ex Petinâ erat) nihil in penatibus eius nouum differebat, si sueta
coniunx rediret, haut quaquam nouercalibus odiis visura Britannicum &
Octauiam, proxima suis pignora. Calistus improbatam longo dissidio, ac si
rursus assumeretur, eo ipso superbam, longeq. rectius Lolliam induci, quan-
do nullos liberos genuisset, vacuam æmulatione, & priuignis parentis loco
futuram. At Pallas id maximè in Agrippinâ laudare, quòd Germanici nepo-
tem secus

Claudia
uxorem
quærit:Uxor ip-
sum.Liberti alij
aliam com-
mendant.Ælia, Nar-
cissus:Lolliam,
Calistus:Agrippinâ,
Pallas.

tem secum traheret dignum prorsus imperatoriâ fortunâ, stirpem nobilem & familiâ Claudîæ, quæ posteros coniungeret; ne femina experta fecunditatis, integrâ iuventâ, claritudinem Cæsarum aliam in domum ferret. Præualuere hæc adiuta Agrippinæ illecebris. Quæ ad eum per speciem necessitudinis crebrò ventitando pellicit patruû, ut prælata ceteris, & nondum vxor, potentiâ vxoriâ iam vteretur. Nam vbi sui matrimonij certa fuit, struere maiora, nuptiasque Domitij, quem ex Gn. Ænobarbo genuerat, & Octaviæ Cæsaris filiæ moliri: quod sine scelere perpetrari non poterat, quia L. Silano desponderat Octaviam Cæsar. iuuenemq. & alia clarum, insigni triumphalium, & gladiatorij muneris magnificentiâ, protulerat ad studia vulgi. Sed nihil arduum videbatur in animo Principis, cui non iudicium, non odium erat, nisi indita & iussa. Igitur Vitellius nomine Censoris, serviles fallacias obtegens, ingruentiumque dominationum prouisor, quo gratiam Agrippinæ pararet, consiliis eius implicari, ferre crimina in Silanum, cui sanè decora & procax soror Iunia Caluina haut multum antè Vitellij nurus fuerat. hinc initium accusationis, fratrisque non incestum, sed incustoditum amorem ad infamiam traxit. & præbebat Cæsar aures, accipiendis aduersum generum suspicionibus caritate filiæ promptior. At Silanus insidiarum nescius, ac fortè eo anno prætor, repentè per edictum Vitellij ordine senatorio mouetur, quamquam lecto pridem senatu, lustroque condito, simul affinitatem Claudius diremit. adactusque Silanus eiurare magistratum, & reliquus præturæ dies in Eprium Marcellum collatus est. C. Pompeio, Q. Verannio Coss. pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam famâ, iam amore illicito firmabatur, nec dum celebrare solennia nuptiarum audebant, nullo exemplo deductâ in domum patruî, fratris filiâ. Quin & incestum, ac si sperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur. Nec antè omiſsa contatio, quàm Vitellius suis artibus id perpetrandum sumſit. Percontatusq. Cæsarem, an iussis populi, an auctoritati senatus cederet? vbi ille vnum se ciuium & consensui imparem respondit, opperiri intra palatium iubet. ipse curiam ingreditur, summamq. Reip. agi obtestans, veniam dicendi ante alios exposcit, orditurque. *Grauiſſimos Principis labores, quis orbem terræ capeſſat, egere adminiculis, ut domesticâ curâ vacuus, in commune consulat. quod per rō honestius censoria mentis leuamen, quàm assumere coniugem prosperis dubiisque sociam? cui cogitationes intimas, cui paruos liberos tradat, non luxui aut voluptatibus assuefactus, sed qui primâ ab iuuentâ legibus obtemperauisset.* Postquam hæc fauorabili oratione præmisit, multa que patrum assentatio sequebatur; capto rursus initio, *Quando maritandum Principem cuncti suaderent, diligi oportere feminam nobilitate, puerperis sanctimoniam insignem. Nec diu inquirendum, quin Agrippina claritudine generis anteciret. datum ab eâ fecunditatis experimentum, & congruere artes honestas. Id verò egregium, quod promissu deum vidua iungeretur Principi, sua tantum matrimonia experto. audiuisse à parentibus, vidisse ipsos, arripi coniuges ad libita Cæsarum: procul id à præſenti modestiâ. statueretur imò documentum, quo vxorem Imperator acciperet. At enim noua nobis in fratrum filias coniugia. sed aliis gentibus solennia, nec lege vllâ prohibita. Et sobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuisse: morem accommodari prout conducit, & fore hoc quoque in his quæ mox vsurpentur.* Haut defuere qui certatim, si contaretur Cæsar, vi acturos testificantes, erumperent curiâ. Conglobatur promiscua multitudo, populumque Romanum eadem rogare clamitat. Nec Claudius vltra expectato, obuium apud forum præbet se gratantibus. Senatumque ingressus decretum postulat, quo iustæ inter patruos fratrumq. filias nuptiæ etiam in posterum statuerentur. Neque tamen repertus est, nisi vnus talis matrimonij cupitor, * Talledius

Et hic vin-
cit: insinuan-
te se etiam
Agrippinâ.

In Silanum
dolus strui-
tur:

Administro
Vitellio.

Qui Senatu
eumpellit:

Claudius à
ſperatâ suâ
abiungit.

A. V. C.
DCCCII.

Agrippinam
ipse habet,
nondum du-
cit.

Idq. infamia
metu.

Vitellius rem
perſcit:

* & Senatus
conſenſu

Senatu ad-
iuuante.

* quomodo

Et vulgus
mox in par-
tibus.

Ita lex lata
pro incesto.

* T. Alledius

Potens ma-
riti & rerum
Agrippina.

Silanus mor-
tem sponte
sumit.

Magnus Se-
neca patria
restituatur.

Neroni pra-
ficitur.

Eidem Octa-
via respon-
detur.

Parthi legati
Roma.

Regem pe-
tentes.

Claudius
eum mittit:

Et praeceptis
instruit:
ipsum.

Et legatos.

C. Cassius
iuris peritus:

Nec belli
neglegens.

Meherdatem
in regnum
ducere cona-
tur:

* Vatie. sum-
per, Acbarus.

Sed conatur.

Seuerus eques Romanus, quem plerique Agrippinae gratia impulsus ferebant. Versa ex eo ciuitas, & cuncta feminae obediebant, non per lasciuia, ut Messallina, rebus Romanis illudenti. Addictum quasi & virile seruitium. Palam seueritas, ac saepius superbia: nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret: cupido auri immensa obtentu habebat, quasi subsidium regno pararetur. Die nuptiarum Silanus sibi mortem consciiuit. siue eo usque spem vitae produxerat, seu dilecto die, augendam ad inuidiam. Caluina soror eius Italia pulsa est. Addidit Claudius, sacra ex legibus Tulli regis, piaculaque apud lucum Dianae per Pontifices danda: irridentibus cunctis, quod poenae procurationesque incesti id temporis exquirentur. At Agrippina ne malis tantum facinoribus notesceret, veniam exsilij pro Annæo Senecâ, simul praetura impetrat, latum in publicum rata, ob claritudinem studiorum eius, utque Domitij pueritia tali magistro adolesceret, & consiliis eiusdem ad spem dominationis vteretur. quia Seneca fidus in Agrippinam memoriâ beneficij, & insensus Claudio dolore iniuriæ credebatur. Placitum dehinc non ultra contari: sed designatum consulem Memmium Pollionem ingentibus promissis inducunt, sententiam expromere, quâ hortaretur Claudius, despondere Octauiam Domitio. quod ætati vtriusque non absurdum, & maiora patefacturum erat. Pollio haut disparibus verbis, ac nuper Vitellius, censet: despondeturque Octauia. ac secundum priorem necessitudinem, sponsus iam & gener Domitius æquari Britannico, studiis matris, arte eorum quibus ob accusatam Messallinam ultio ex filio timebatur. Per idem tempus legati Parthorum ad expetendum, ut rettuli, Meherdatem missi, senatum ingrediuntur, mandata in hunc modum incipiunt. *Non se fœderis ignaros, nec defectione à familiâ Arsacidarum venire: sed filium Vononis, nepotem Phrahatis, accersere aduersus dominationem Gotarxis, nobilitati plebiq. iuxta intolerandam. Iam fratres, iam propinquos, iam longius sitos, cadibus exhaustos: adici coniuges grauidas, liberos paruos, dum secers domi, bellis infastus, ignauiam seuitiâ tegat. Veterem sibi ac publicè ceptam nobiscum amicitiam: & subueniendum sociis virium æmulis, cedentibusque per reuerentiam. Ideo regum obsides liberos dari, ut si domestici imperij tædeat, sit regressus ad Principem patresque, quorum moribus assuefactus rex melior asceretur.* Vbi hæc atque talia dissertauere, incipit orationem Cæsar de fastigio Romano, Parthorumque obsequiis: seque diuo Augusto adæquabat, petiit ab eo regem referens, omisâ Tiberij memoriâ, quamquam is quoque miserat. Addiditque præcepta (& enim aderat Meherdates) ut non dominationem & seruos, sed rectorem & ciues cogitaret, clementiamque ac iustitiam quanto ignara barbaris, tanto tolerantiora capesseret. Hinc versus ad legatos, extollit laudibus alumnum urbis, spectatâ ad id modestiæ: ac tamen ferenda regum ingenia, neque vsui crebras mutationes. rem Romanam huc satietate gloriæ prouectam, ut externis quoque gentibus quietem velit datam. Post hæc C. Cassio qui Syriæ præerat, deducere iuuenem ripam ad Euphratis iubet. Eâ tempestate Cassius ceteros præminebat peritiâ legum. nam militares artes per otium ignotæ, industriosque ac ignauos pax in æquo tenet. Attamen quantum sine bello dabatur, reuocare priscum morem, exercere legiones, curâ, prouisu, agere perinde ac si hostis ingrueret. Ita dignum maioribus suis, & familiâ Cassiâ ratus, per illas quoque gentes celebratâ. Igitur excitis quorum de sententiâ petitus rex, positisque castris apud Zeugma, vnde maximè peruius amnis, postquam illustres Parthi rexq. Arabum * Abbarus aduenerat, monet Meherdatem, barbarorum impetus acres, contatione languescere, aut in perfidiâ mutari. itaque vrgeret cepta. Quod spretum fraude Abbati, qui iuuenem ignarum, & summam fortunam in luxu

ratur,

ratum, multos per dies attinuit apud opidum Edessam. Et vocante Carrhene, *Fraus & im-*
 promptasque res ostentante si citi aduenissent, non cominus Mesopotamiam, *perstia impe-*
 sed flexu Armeniam petunt, id temporis importunam, quia hiems occipie- *diit.*
 bat. Exin niuib. & montibus fessi, postquam campis propinquabant, co- *Initial leniter*
 piis Carrhenis adiunguntur. Transmissoque amne Tigri, permeant Adiabe- *prospera.*
 nos, quorum rex Iuliatas societatem Meherdatis palam induerat: in Go-
 tarzen per occulta & magis fida inclinabat. Sed capta in transitu vrbs Ninus
 vetustissima sedes Assyriæ, castellum insigne famâ, quod postremo inter
 Darium atque Alexandrum prælio Persarum illic opes conciderant. Interea *Præstigia*
 Gotarzes apud montem cui nomen Sambulos, vota diis loci suscipiebat, *apud tem-*
 præcipuâ religione Herculis: qui tempore * statuto, per quietem monet sa- *plum Her-*
 cerdotes, ut templum iuxta, equos venatui adornatos sistant. equi vbi phære- *culis.*
 tras * telis onustas acceperunt, per saltus vagi, nocte demum vacuis pharetris, ** statos,*
 multo cum anhelitu redeunt. Rursus deus quas siluas pererrauerint, noctur- ** telis omni-*
 no visu demonstrat: reperiunturque fusæ passim feræ. Ceterum Gotarzes *genis onu-*
 nondum satis aucto exercitu, flumine Cormâ promunimento uti. Et quam *itas*
 quam per insectationes & nuntios ad prælium vocaretur, ne cedere moras, lo- *Gotarzes*
 cos mutare, & missis corruptoribus exuendam ad fidem hostes emercari. Ex *fraude &*
 quâ Ezates Adiabenus, * mox Abbarus Arabum cum exercitu abscedunt, *argenteis ha-*
 leuitate gentili, & quia experimentis cognitum est, Barbaros malle Româ *stis pugnat:*
 petere Reges quàm habere. At Meherdates validis auxiliis nudatus, cetero- ** Farn. &*
 rum prodicione suspectâ, quod vnum reliquum, rem in casum dare, prælio- *rex*
 que experiri statuit. Nec detractauit pugnam Gotarzes, diminutis hostibus *Ad extre-*
 ferox. Concursumque magnâ cæde, & ambiguo euentu: donec Carrhenem *mâ, verâ &*
 profligatis obuensis, longius euectum integer à tergo globus circumueniret. *ferreâ etiam*
 Tum omni spe perditâ, Meherdates promissa Parrhacis paterni clientis secu- *pugnâ.*
 tus, dolo eius vincitur, traditurque victori. Atque ille non propinquum ne- *Vincitq; ho-*
 que Arfacis de gente, sed alienigenam & Romanum increpans, auribus deci- *stem.*
 sis viuere iubet, ostentui clementiæ suæ & in nos dehonestamento. Dein Go- *Cui capto*
 tarzes morbo obiit, accitusque in regnum Vonones, Medis tum præsidens. *turpiter il-*
 Nulla huic prospera aut aduersa quâ memoraretur. breui & inglorio imper- *ludis.*
 rio perfunctus est: resque Parthorum in filium eius Vologesen translata. *Sed mox mo-*
 At Mithradates Bosphoranus amissis opibus vagus, posteaquam Didium *ritur.*
 ducem Romanum, roburque exercitus abiisse cognouerat, relictos in nouo *Mithradates*
 regno Cotyn iuuentâ rudem, & paucas cohortium cum Iulio Aquilâ equite *Bosphori ra-*
 Romano, spretis vtrisque, concire nationes, illicere perfugas, postremo exer- *gnum asse-*
 citu coacto, regem Dandaridarum exturbat, imperioque eius potitur. Quæ *stat.*
 vbi cognita, & iam iamque Bosphorum inuasurus habebatur, diffusus pro- *Resistitur à*
 priis viribus Aquila, & Cotys, quia Zorsines Soracorum rex hostilia resumse- *Cotye, &*
 rat, externas & ipsi gratias quæsiuere, missis legatis ad Eunonem qui Adorso- *Romanis.*
 rum genti præcellebat. Nec fuit in arduo societas, potentiam Romanam ad- *Uspen opi-*
 uersus rebellem Mithradatem ostentantibus. Igitur pepigere, equestribus *dum oppu-*
 præliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capefferent. Tum compo- *gnant.*
 sito agmine incedunt. cuius frontem & terga, Adorsi, media cohortes & ** Vatic. & vi-*
 Bosphorani, tutabantur, nostris, in armis. Sic pulsus hostis, ventumque Soza *mentis, ac*
 opidum Dandaricæ, quod desertum à Mithradate, ob ambiguos popularium *media*
 animos obtineri relicto ibi præsidio visum. Exin Soracos pergunt. & trans-
 gressi amnem Pandam, circumueniunt urbem Vspen, editam loco, & mœnibus
 ac fossis munitam, nisi quod mœnia non saxo, sed cratibus * iunctis, ac mediâ
 humo aduersum irrumpentes inualida erant: eductæque. altius turres, facibus

atque hastis turbabant obsessos. ac ni praelium nox diremisset, coepta patra-
taque expugnatio eundem intra diem foret. Postero misere legatos, veniam
liberis corporibus orantes: Seruitij decem millia offerebant. quod aspernati
sunt victores, quia trucidare deditos saeuum, tantam multitudinem custodiâ
cingere arduum: vt belli potius iure caderent. Datumq. militibus, qui scalis
euaferant, signum caedis. Excidio Vspensium metus ceteris iniectus, nihil tu-
tum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amnesque &
vrbes iuxta perumperentur. Igitur Zorsines diu pensitato Mithradatisne
rebus extremis, an patrio regno consuleret: postquam praualeuit gentilis vti-
litas, datis obsidibus, apud effigiem Caesaris procubuit, magnâ gloriâ exerci-
tus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abfuisse ab amne
Tanai constitit. Sed in regressu dispar fortuna fuit; quia nauium quasdam,
quæ mari remeabant, in litora Taurorum delatas circumuenere barbari,
praefecto cohortis, & plerisque centurionum interfectis. Interea Mithrada-
tes nullo in armis subsidio, consultat cuius misericordiam experiretur. Fra-
ter Cotys proditor olim, deinde hostis metuebatur. Romanorum nemo id
auctoritatis aderat, vt promissa eius magni penderentur. Ad Eunonem con-
uertit propriis odiis infensum, & recens coniunctâ nobiscum amicitia, vali-
dum. Igitur cultu, vultuque quàm maximè ad praesentem fortunam compa-
rato, regiam ingreditur, genibusque eius prouolutus, Mithradates, inquit, ter-
râ marique Romanis per tot annos quaesitus, sponte adsum. Utere vt voles prole magni Ache-
menis, quod mihi solum hostes non abstulerunt. At Eunones claritudine viri, mutatio-
ne rerum, & prece haut degenere permotus, alleuat supplicem, laudatque
quod gentem Adorsorum, quod suam dexteram petendæ veniæ dilegerit.
Simul legatos litterasque ad Caesarem in hunc modum mittit. Po. Romani
imperatoribus magnarumque nationum regibus, primam ex similitudine fortunæ amicitiam: sibi
& Claudio, ex communione victoriæ esse. Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transiga-
tur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro Mithradate quando grauius mereretur, non poten-
tiam, neque regnum precari, sed ne triumpharetur, neque pœnas capite expendere. Atque
Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitauit tamen, accipe-
re captiuum pacto salutis, an repetere armis rectius foret. Hinc dolor iniu-
riarum, & libido vindictæ adigebat. Sed differebatur contra: Suscipi bellum
auio itinere, importuoso mari: ad hoc reges feroces, vagos populos, solum frugum egens: tum ta-
edium ex morâ, pericula ex properantiâ; modicam victoribus laudem, ac multum infamiæ si pel-
lerentur. quin arriperet oblata, & seruaret exsulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto
plus supplicij fore. His permotus, scripsit Eunoni, meritum quidem nouissima exempla
Mithradatem, nec sibi vim ad exsequendum deesse: verum ita maioribus placitum, quantâ per-
uicaciâ in hostem, tantâ beneficentiâ aduersus supplices vtendum. nam triumphos de populis re-
gnisque integris adquiri. Traditus post hoc Mithradates, vectusque Romam per
Iunium Colonem procuratorem Ponti, ferocius quàm pro fortunâ dissi-
cuisse apud Caesarem ferebatur. Elataq. vox eius in vulgum hisce verbis: Non
sum remissus ad te, sed reuersus: vel si non credis, dimitte & quare. vultu quoque inter-
rito permansit, cum rostra iuxta, custodibus circumdatus, visui populo præ-
beretur. Consularia insignia Coloni, Aquilæ prætoris decernuntur. Isdem
consulibus atrox odij Agrippina ac Lolliæ infensa, quod secum de matri-
monio Principis certauisset; molitur crimina, & accusatorem, qui obiceret
Chaldaeos, magos, interrogatumque Apollinis Clarij simulacrum super nu-
ptiis Imperatoris. Exin Claudius inaudita reâ, multa de claritudine eius
apud senatum præfatus, sorore L. Volusij genitam, maiore ei patrum Cot-
tam Messallinum esse, Mennio quondam Regulo nuptam; (nam de C. Cæ-
saris

Expugnant,
& excidunt.

Zorsines de-
serit Mithra-
dates.

* Petr. con-
sularium
Et ipse ad
mitiora in-
clinat.

Implorat fi-
dem Euno-
nis.

Qui cum at-
tollit:

Et apud
Claudium
intercedit.

* Farn. exci-
peret.
Ille ambigit,
venia an pœ-
nâ afficiat.
* Huc

Vicit senten-
tia mollior.

Mithradates
tamē ad Cæ-
sarem venit.

* Cilonem

Ferocia eius
verba.

Lollia euer-
titur.

* Memmio

faris nuptiis consultò reticebat) addidit pernicioſa in Remp. conſilia, & materiem ſceleri detrahendam. Proin publicatis bonis, cederet Italiâ. Iſa quinquagies ſeſtertiũ ex opibus immenſis exſuli relictum. Et Calpurnia illuſtris femina peruertitur, quia formam eius laudauerat Princeps, nullâ libidine, ſed fortuito ſermone. vnde vis Agrippinæ citra vltima ſtetit. In Lolliam mittitur tribunus, à quo ad mortem adigeretur. Damnatus & lege repetundarum Cadius Rufus, accuſantibus Bithynis. Gallia Narbonenſi ob egregiam in patres reuerentiam datum, vt ſenatoribus eius prouinciæ, non exquiſitâ Principis ſententiâ, iure quo Sicilia haberetur, res ſuas inuiſere liceret. Ituræque & Iudæi, deſunctis regibus Sohemo atque Agrippâ, prouinciæ Syriæ additi. Salutis augurium quinque & viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari placitum. Et pomœrium vr̄bis auxit Cæſar more priſco; quo iis qui protulere imperium, etiam terminos vr̄bis propagare datur. Nec tamen duces Romani, quamquam magnis nationibus ſubactis, uſurpauerant, niſi L. Sylla, & diuus Auguſtus. Regum in eo ambitio, vel gloria, variè vulgata. Sed initium condendi, & quod pomœrium Romulus poſuerit noſcere haut abſurdum reor. Igitur à foro boario, vbi æreum tauri ſimulacrum aſpicimus, quia id genus animalium aratro ſubditur, ſulcus designandi opidi cœptus, vt magnam Herculis aram amplecteretur. Inde certis ſpatiis interiecti lapides, per ima montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larium: forumque Romanum & Capitolium non à Romulo, ſed à T. Tatío additum vr̄bi credidere. Mox pro fortunâ pomœrium auctum. Et quos tum Claudius terminos poſuerit, facile cognitu, & publicis actis præſcriptum. C. Antiftio, M. Suilio Coſſ. adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur. qui obſtrictus Agrippinæ vt conciliator nuptiarum, & mox ſtupro eius illigatus, ſtimulabat Claudium, conſuleret Reip. Britannici pueritiam robore circumdaret. Sic apud diuum Auguſtum, quamquam nepotibus ſubnixum, vixiſſe priuignos: à Tiberio, ſuper propriam ſtirpem, Germanicum aſſumptum. Se quoque accingeret iuueni, partem curarum capeſſituro. His euiſtus, biennio maiorem natu Domitium filio anteponit, habitâ apud ſenatum oratione in eundem, quem à liberto acceperat, modum. Adnotabant periti, nullam antehac adoptionem inter patricos Claudios reperiri, eoſque ab Attâ Claſo continuos duraviſſe. Ceterum actæ Principi grates, exquiſitiore in Domitium adulatione. Rogataque lex, quâ in familiâ Claudiam & nomen Neronis tranſiret Augetur & Agrippina cognomento Auguſtæ. quibus patratis, nemo adeò expers miſericordiæ fuit, quem non Britannici fortunæ mæror afficeret. deſolatus paulatim etiam ſeruilibus miniſteriis, per intempeſtiua nouercæ officia, in ludibria vertebat, intelligens falſi. Neque enim ſegnem ei fuiſſe indolem ferunt: ſiue verum; ſeu periculis commendatus, retinuit famam ſine experimento. Sed Agrippina, quò vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in opidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos coloniãque deduci imperat; cui nomen inditum ex vocabulo ipſius. Ac fortè acciderat, vt eam gentem Rheno tranſgreſſam auus Agrippa in fidem acciperet. Iiſdem temporibus in ſuperiore Germaniâ trepidatum, aduentu Cattoꝝ latrocinia agitantium. Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas addito equite alario monuit, vt anteirent populatores, vel delapſis improuiſi circumfunderentur. Et ſecuta conſiliũ ducis induſtria militum, diuiſiq. in duo agmina, qui læuum iter petiuerant, recens reuerſos, prædaque per luxum uſos & ſomno graues circumuenere. Aucta lætitia, quò quorſdam è clade Varianâ, poſt quadageſimum annum, ſeruitio exemerant. At qui dextris & propioribus compendiis ierant,

Etiam Calpurnia.

Pro Gallia Narbonenſi priuilegium.

Pomœrium profertur.

Termini vr̄bis ſub Romulo.

A. V. C. DCCCIII. Domitius adoptatus: Pallante auctore.

Agrippina, Auguſta appellata. Britannicus ſpretus & depreſſus.

Agrippinenſis colonia deducta.

Catti latrocinantur: haud impune.

Circumuenti, & caſi.

Pomponius
poeta tragi-
cus.

Vannius rex
a suis inu-
ditur.

Negat auxi-
lia Claudius.

* Ven. in-
gruetant.
ille pugna
vincitur.

Regna cedunt
aliis.
* Manass.
partipere

In Britannia
mouet se
hostis.

Disicit P.
Ostorius.

* Farn. con-
tuli

Deinde &
pugna vin-
cit.

* Vat. inde
Cangi va-
stantur.

Brigantes
componun-
tur.

diis ierant, obuio hosti & aciem auso, plus cladis faciunt. Et prædâ fama-
onusti, ad montem Taunum reuertuntur, vbi Pomponius cum legionibus
opperiebatur, si Catti cupidine vlciscendi casum pugnae præberent. Illi metu
ne hinc Romanus, inde Cherusci, cum quibus æternum discordant, circumgre-
derentur, legatos in urbem & obsides misere. decretusque Pomponio trium-
phalis honos, modica pars famæ eius apud posteros, in quibus carminum glo-
ria præcellit. Per idem tempus Vannius Sueuis à Druso Cæsare impositus,
pellitur regno, primâ imperij ætate clarus acceptusque. popularibus: mox diu-
turnitate in superbiam mutans, & odio accolarum, simul domesticis discor-
diis circumuentus. Auctores fuere Iubillius Hermundurorum rex, & Van-
gio ac Sido sorore Vannij geniti. Nec Claudius, quamquam sæpe oratus, ar-
ma certantibus barbaris interposuit, tutum Vannio perfugium promittens
si pelleretur. scripsitque P. Attilio Histro, qui Pannoniæ præsidebat, legio-
nem ipsaque è provinciâ lecta auxilia, pro ripâ componeret, subsidio victis,
& terrori aduersus victores, ne fortunâ elati, nostram quoque pacem turba-
rent. nam vis innumera Ligij, aliæque gentes aduentabant, famâ ditis regni
quod Vannius x x x per annos prædationibus & vectigalibus auxerat. Ipsi
manus propria pedites, eques è Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini
hostium: eoque castellis sese defendere, bellumque ducere statuerat. Sed Iazy-
gyes obsidionis impatientes, & proximos per campos vagi, necessitudinem
pugnae attulere, quia Ligius Hermundurumque illic * inguebant. Igitur di-
gressus castellis Vannius, funditur prælio, quamquam rebus aduersis lauda-
tus, quod & pugnam manu capeffuit, & corpore aduerso vulnera excepit. Ce-
terum ad classem in Danubio opperientem perfugit. Secuti mox clientes, &
acceptis agris, in Pannoniâ locati sunt. Regnum Vangio ac Sido inter se * par-
titi sunt egregiâ aduersus nos fide: subiectis suone an seruitij ingenio, dum
adipiscerentur dominationes multâ caritate, & maiore odio postquam adep-
ti sunt. At in Britannia P. Ostorium proprætorem turbidæ res exceperere, effu-
sis in agrum sociorum hostibus, eò violentius quod nouum ducem exercitu
ignoto, & cceptâ hieme, iturum obuiam non rebantur. Ille gnarus primis euen-
tibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: & cæsis qui restiterunt,
disiectos confectatus, ne rursus conglobarentur, infensaque & infida pax
non duci non militi requiem permetteret, detrahare arma suspectis, cinctosque
castris Antonam & Sabrinam fluuios cohibere parat. Quod primi Icenii ab-
nuere, valida gens, nec præliis * concussa, quia societate nostram volentes ac-
cesserat. hisque auctoribus circumiectæ nationes locum pugnae diligere, septum
agrestis aggere & aditu angusto, ne peruius equiti foret. Ea munimenta dux
Romanus, quamquam sine robore legionum sociales copias ducebat, per-
rumpere aggreditur, & distributis cohortibus, turmas quoque equitum ad
munia accingit. Tunc dato signo perfringunt aggerem, suisque claustris im-
peditos turbant. Atque illi conscientiam rebellionis & obseptis effugijs, multa
& clara facinora fecere. Quâ pugna filius legati, M. Ostorius seruati ciuis
decus meruit. Ceterum clade Icenorum compositi qui bellum inter & pa-
cem dubitabant, & ductus * in Cangos exercitus. Vastati agri, prædæ passim
actæ: non ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent,
punito dolo. Iam ventum haud procul mari, quod Hiberniam insulam aspe-
ctat, cum ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem, destinationis cer-
tum, ne noua moliretur, nisi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem, pau-
cis qui arma cceptabant interfectis, in reliquos datâ veniâ, resedere. Silurum
gens, non atrocitate, non clementiâ mutabatur, quin bellum exerceret, ca-
strisque

strisque legionum premenda foret. Id quo promptius veniret, colonia Camalodunum validâ veteranorum manu deducitur in agros captiuos, subsidium aduersus rebelles, & imbuendis sociis ad officia legum. Itum inde in Siluras, super propriam ferociam, Caractaci viribus confisos. quem multa ambigua, multa prospera extulerant, vt ceteros Britannorum imperatores præmiseret. Sed astu, tum locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in Ordouicas, additisque qui pacem nostram metuebant, nouissimum casum experitur: sumto ad prælium loco, vt aditus, abscessus, cuncta nobis importuna, & suis in melius essent. Tunc montibus arduis, & si qua clementer accedi poterant, in modum valli saxa præstruit: & præfluebat amnis vado incerto, cateruaque * maiorum pro munimentis constiterant. Ad hoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda spe, aliisque belli incitamentis. Enimvero Caractacus huc illuc volitans, illum diem, illam aciem testabatur, aut recipienda libertatis, aut seruitutis aeternæ initium fore. vocabatque nomina maiorum, qui dictatorem Cæsarem pepulissent: quorum virtute vacui à securibus & tributis, intemerata coniugum & liberorum corpora retinerent. Hæc atque talia dicenti, ad strepere vulgus; gentili quisque religione obstringi, non telis, non vulneribus cessuros. Obstupefecit ea alacritas ducem Romanam: simul obiectus amnis, additum vallum, imminet iuga, nihil nisi atrox & propugnatoribus frequens, terrebat. Sed miles prælium poscere, cuncta virtute expugnabilia clamitare, præfectique ac tribuni paria differentes, ardorem exercitus incendebant. Tum Ostorius, circumspectis quæ impenetrabilia, quæque peruia, ducit infensos, amnemque haut difficulter euadit. Vbi ventum ad aggerem, dum missilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & pleræque cædes oriebantur. Posteaquam factâ testudine, rudes & informes saxorum compages distractæ, parque cominus acies, decedere Barbari in iuga montium. Sed eò quoque irrupere ferentarius grauisque miles. illi, telis assultantes; hi, conferto gradu, turbatis contra Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmina: & si auxiliariis resisterent, gladiis ac pilis legionariorum; si huc verterent, spatibus & hastis auxilium sternebantur. clara ea victoria fuit, captaque vxore & filiâ Caractaci, fratres quoque in deditionem accepti. Ipse (vt fermè intuta sunt aduersa) cum fidem Cartimandue reginæ Brigantum petiisset, victus ac victoribus traditus est, non post anno quàm bellum in Britannia cœptum. Vnde fama eius euecta infulas, & proximas prouincias peruagata, per Italiam quoque celebrabatur: auebantque visere, quis ille, tot per annos, opes nostras spreuisset. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen erat. Et Cæsar dum suum decus extollit, addidit gloriam victo. Vocatus quippe vt ad insigne spectaculum populus. Stetere in armis prætoriarum cohortes, campo qui castra præiacet. Tunc incidentibus regiis clientelis phaleræ torquesque, quæque externis bellis quæsierat, traducta; mox fratres & coniunx & filia: postremo ipse ostentatus. Ceterorum preces degeneres fuere, ex metu. At non Caractacus aut vultu demisso, aut verbis misericordiam requirens, vbi tribunali astitit, in hunc modum locutus est. *Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum moderatio fuisset; amicus potius in hanc urbem, quàm captus venissem: neque dedignatus esses claris maioribus ortum, pluribus gentibus imperantem fœdere pacis accipere. Præsens sors mea vt mihi informis, sic tibi magnifica est. habui equos, viros, arma, opes. quid mirum, si hæc inuitus amisi? Nam si vos omnibus imperitare vultis, sequitur vt omnes seruitutem accipiant. Si statim deditus traderer, neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruisset: & supplicium mei obliuio sequeretur. At si incolumem seruaueris, æternum exemplar clementiæ ero.* Ad ea Cæsar veniam ipsique,

Camalodunum colonia deducta.

Caractacus rex Silurum.

Prælium in Romanos audet.

* Forre, ceteraque nationum.

Suos excitat.

Et mirè alacres reddit.

Tamen Romani inuadunt, etsi loco fidos.

Atque perueniunt.

Cadunt, aut capiunt.

Ipse dux deditus.

Et Romam perductus.

Populus, vt in triumpho, ostentatus.

Verba eius erecta ad Cæsarem.

Veniam im-
petrat, cum
suis.

Triumpha-
lia Ostorio
decreta.

Cuius tamen
res mox in-
clinantur.

Silures, per-
nicaciter re-
sistunt Ro-
manis.

Ostorius
moritur.

Succedit A.
Didius.

* compositis
Res turbatas
& fluxas in-
uenit.

Venutius
Britanno-
rum dux.

A. V. C.
CCMIII.
Nero in vi-
ros transiit.

ipsique, & coniugi, & fratribus, tribuit. Atque illi vinclis exsoluti, Agrippi-
nam quoque haut procul alio suggestu conspicuam, iisdem quibus Princi-
pem laudibus gratibusque venerati sunt. Notum sane, & moribus veterum
insolitum, feminam signis Romanis praesidere. Ipsa semet parti à maioribus
suis imperij sociam ferebat. Vocati posthac patres, multa & magnifica super
captivitate Caractaci disseruere. Neque minus id clarum, quam cum Sipa-
cem P. Scipio, Persen L. Paullus, & si qui alij victos reges populo Ro. osten-
dere. Censentur Ostorio triumphi insignia, prosperis ad id rebus eius, mox
ambignis: siue quod amoto Caractaco, quasi debellatum foret, minus inten-
ta apud nos militia fuit; siue hostes miseratione tanti regis, acrius ad ultio-
nem exarsere. Praefectum castrorum, & legionarias cohortes exstruendis apud
Siluras praesidiis relictas, circumfundunt. ac ni citò vicis & castellis proxi-
mis subuentum foret; copiae tum occisione occubuissent. Praefectus tamen
& octo centuriones, ac promptissimus quisque manipulus cecidere: nec mul-
to post pabulantis nostros, ipsasque missas ad subsidium turmas profligant.
Tum Ostorius cohortes expeditas exposuit: nec ideo fugam sistebat, ni le-
giones praedium excepissent. Earum robore aequata pugna, dein nobis pro-
melior fuit. Effugere hostes tenui damno, quia inclinabat dies. Crebra hinc
praedia, & saepius in modum latrocinij: per saltus, per paludes, ut cuique fors,
aut virtus: temerè, prouisa, ob iram, ob praedam; iussu, & aliquando ignaris
ducibus. ac praecipua Silurum peruicacia, quos accendebat vulgata Impera-
toris Ro. vox: ut quondam Sugambri excisi, & in Gallias traiectione forent, ita
Silurum nomen penitus extinguendum. Igitur duas auxiliares cohortes,
auaritia praefectorum incautius populates, intercepte. Spoliaque & capti-
uos largiendo, ceteras quoque nationes ad defectionem trahebant, cum ta-
edio curarum fessus Ostorius, concessit vitam, latis hostibus, tamquam ducem
haut spernendum; & si non praedium, at certe bellum absumsisset. At Caesar,
cognita morte legati, ne provincia sine rectore foret, A. Didium suffecit. Is
properè vectus, non tamen integras res inuenit, aduersa interim legionis pu-
gnà, cui Manlius Valens praerat. auctaque & apud hostes eius rei fama, quo
venientem ducem exterrerent: atq. illo augente audita, ut maior laus * com-
positi, vel si durauissent, venia iustior tribueretur. Silures id quoque damnum
intulerant, lateque persultabant, donec accursu Didij pellerentur. Sed post
captum Caractacum, praecipuus scientia rei militaris Venutius è lugantum
ciuitate, ut supra memoravi, fidusque diu, & Romanis armis defensus, cum
Cartismanduam reginam matrimonio teneret, mox orto dissidio, & statim
bello, etiam aduersus nos hostilia induerat. Sed primo tantum inter ipsos
certabatur, callidisque Cartismandua artibus, fratrem ac propinquos Venu-
tij interceptit. Inde accensi hostes, stimulante ignominia, ne feminae imperio
subderentur, valida & lecta armis iuuentus regnum eius inuadunt. quod no-
bis prauius, & missae auxilio cohortes acre praedium fecere, cuius initio
ambiguo, finis latior fuit. Neque dispari euentu pugnatum à legione, cui
Cesius Nasica praerat. Nam Didius senectute grauis, & multa copia hono-
rum, per ministros agere & arcere hostem satis habebat. Haec, quamquam à
duobus Ostorio Didioque proprætoribus plures per annos gesta, coniunxi,
ne diuisa haut perinde ad memoriam sui valerent. Nunc ad temporum or-
dinem redeo. Ti. Claudio quintum, Ser. Cornelio Orfito Coss. virilis to-
ga Neroni maturata, quo capessenda Reip. habilis videretur Et Caesar adula-
tionibus senatus libens cessit, ut vicessimo ætatis anno consulatū Nero iniret:
atque interim designatus, proconsulare imperium extra urbem haberet, ac
Princeps

Princeps iuuentutis
congiarium plebi
edebatur, Britannico
spectaret populus
de fortunam vtriusque
sortem
ciem honoris. etiam
sione obuij inter se,
Quod ut discordia
spem quippe adope-
penates abrogari: ac
in publicam penic-
quemque educatore
dix eius imponit. N
toriarum cohortum
quos Messallina me-
cohortes ambitu do-
nam asseuerante vxo-
nium egregia milita-
quoque fastigium A
qui mos sacerdotib
feminae: quam Imp
coniugem & matrem
praecipuus propugna-
incertæ sunt potenti-
natore. Is crimina
que aures Caesar, ni
ut accusatori aqua
ta eo anno prodigia
ramotibus prorut
lidus quisque obitu
gium accipiebatur.
dium circumualere
tem vrgebant, donec
alimenta vrbi non
tate, & modestia hi-
liae regionibus long
infecunditate labora-
busque & casibus
ter Armenios Hyber-
rum inter se mortuum
materna origine ex pe-
ros Pharasmanes ven-
tinebat opibus nostris
proceritate, vi corporis
las fama. Is modicum
briusque iactabat, qu-
nem potentia prom-
annis suis metuens, al-
Parthis datam Mishra

Princeps iuventutis appellaretur. Additum nomine eius donarium militi, congiarium plebi. & ludicro Circensium, quod acquirendis vulgi studiis edebatur, Britannicus in prætextâ, Nero triumphalium veste transuecti sunt. Spectaret populus hunc decore imperatorio; illum puerili habitu, ac perinde fortunam vtriusque præsumeret. Simulque qui centurionum tribunorumque sortem Britannici miserabantur, remoti fictis caussis, & alij per speciem honoris. etiam libertorum si quis incorruptâ fide, depellitur. Tali occasione obuij inter se, Nero Britannicum nomine, ille Domitium, salutauere. Quod vt discordiæ initium, Agrippina multo questu, ad maritum defert: sperni quippe adoptionem, quæque censuerint patres, iusserit populus, intra penates abrogari: ac nisi prauitas tam infensa docentium arceatur, eruptura in publicam perniciem. Cōmotus his quasi criminibus Claudius, optimum quemque educatorem filij exsilio ac morte afficit: datosque à nouercâ, custodiæ eius imponit. Nondū tamen summa moliri Agrippina audebat, ni prætoriarum cohortium curâ exsoluerentur Lufius Geta, & Rufus Crispinus, quos Messallinæ memores & liberis eius deuinctos credebatur. Igitur distrahi cohortes ambitu duorum, & si ab vno regerentur intentiorem fore disciplinam asseuerante vxore, transfertur regimen cohortium ad Burrhum Afranium egregiæ militaris famæ, gnarum tamē cuius sponte præficeretur. Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius, carpento Capitolium ingredi, qui mos sacerdotibus, & sacris antiquitus concessus, venerationem augebat femina: quam Imperatore genitam, sororem eius qui rerum potitus sit, & coniugem & matrem fuisse, vnicum ad hunc diem exemplum est. Inter quæ præcipuus propugnator eius Vitellius, validissimâ gratiâ, ætate extremâ (adeo incertæ sunt potentium res) accusatione corripitur, deferente Iunio Lupo senatore. Is crimina maiestatis, & cupidinem imperij obiebat. Præbissetque aures Cæsar, nisi Agrippinæ minis magis quàm precibus mutatus esset, vt accusatori aquâ atq. igne interdiceret. Hactenus Vitellius voluerat. Multa eo anno prodigia euenire. Insesum diris auib. Capitolium: crebris terræmotibus prorutæ domus: ac dum latius metuitur, trepidatione vulgi, inualidus quisque obtritus. Frugum quoque egestas, & orta ex eo fames, in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantum questus, sed iura reddentem Claudium circumuafere clamoribus turbidis, pulsumque in extremam fori partem vrgebant, donec militum globo infestos perripit. Quindecim dierum alimenta vrbi non amplius superfuisse constitit. magnaque deū benignitate, & modestiâ hiemis rebus extremis subuentum. At hercule olim ex Italiæ regionibus longinquas in prouincias commeatus portabant. nec nunc infecunditate laboratur, sed Africam potius & Ægyptum exercemus, nauibusque & casibus vita populi Romani permissa est. Eodem anno bellum inter Armenios Hyberosque exortum, Parthis quoq. ac Romanis grauissimorum inter se motuum causa fuit. Genti Parthorum Vologeses imperitabat, maternâ origine ex pellice Græcâ, concessu fratrum regnum adeptus. Hyberos Pharasmanes vetustâ possessione, Armenios frater eius Mithradates obtinebat opibus nostris. Erat Pharasmani filius nomine Rhadamistus, decorâ proceritate, vi corporis insignis, & patrias artes edoctus, claraque inter accolas famâ. Is modicum Hybericæ regnum senectâ patris detineri ferocius crebriusque iactabat, quàm vt cupidinem occultaret. Igitur Pharasmanes iuuenem potentia * promptæ, & studio popularium accinctum, vergentibus iam annis suis metuens, aliam ad spem trahere, & Armeniam ostentare, pulsus Parthis datam Mithradati à semet memorando: sed vim differendam, & pot-

Princeps iuventutis dicitur.

Omni in re Britannico præponitur.

Custodes fidei ab isto amouentur.

Burrhus Prætorio præfectus.

Vitellius maiestatis deferatur.

Sed Agrippina eum eripit.

Prodigia Romæ.

Annona paupum.

Motus in Armeniâ.

Rhadamistus regni auidus.

* promptum in Armeniâ mittitur.

tiorem

Patruo do-
lum feruit.

Et tandem
aperta vi ag-
greditur.

Præfetti Ro-
mani perfidi-
di.

*Farn. com-
mentum

Et libito.

Qui prodit
Mithradate-
sem.

*prouisus suo

Is in vineta
datur.

*compede

Denique spia-
ritu exiit.

tiorem dolum, quò incautum opprimerent. Ita Rhadamistus simulatâ ad-
uersus patrem discordiâ, tamquam nouerçæ odiis impar, pergit ad patrum.
multaque ab eo comitate in speciem liberum cultus, primores Armeniorum
ad res novas illicit, ignaro & ornante insuper Mithradate. Reconciliationis
specie assumptâ, regressus ad patrem, quæ fraude confici potuerint promta
nuntiat, cetera armis exsequenda. Interim Pharasmanes belli causas confin-
git. prælianti sibi aduersus regem Albanorum, & Romanos auxilio vocanti
fratrem aduersatum, eamque iniuriam excidio ipsius ultum iturum. Simul
magnas copias filio tradidit. Ille eruptione subitâ territum exutumque cam-
pis Mithradatem, compulit in Castellum Gorneas, tutum loco ac præsidio
militum, quâs Cælius Pollio præfectus, centurio Casperius præerat. Nihil
tam ignarum barbaris, quam machinamenta & astus oppugnationum. At
nobis ea pars militiæ maximè gnara est. Ita Rhadamistus frustra vel cum
damno tentatis munitionibus, obsidium incipit. Et cum vis negligeretur,
auaritiâ præfecti emeretur, obtestante Casperio, ne focius rex, ne Arme-
nia donum populi Romani, scelere & pecuniâ venderentur. Postremò quia
multitudinem hostium Pollio, iussa patris Rhadamistus obtendebant, pa-
ctus inducias abscedit: ut nisi Pharasmanem bello absterruisset, T. Vinidium
Quadratum præsidem Syriæ doceret, quo in statu Armeniæ forent. Digressu
centurionis velut custode exsolutus præfectus, hortari Mithradatem ad san-
ciendum fœdus; coniunctionem fratrum, ac priorem etate Pharasmanem, & cetera neces-
situdinum nomina referens, quòd filiam eius in matrimonio haberet, quòd ipse Rhadamisto socer
esset. Non abnuere pacem Hyberos, quamquam in tempore validiores, & satis cognitam Ar-
meniorum perfidiam. nec aliud præsidij quam castellum* commeatu egenum. ne dubitaret armis,
quam incruentas condiciones malle. Contante ad ea Mithradate, & suspectis præfe-
cti consiliis quòd pellicem regiam polluerat, inque omnem libidinem vena-
lis habebatur; Casperius interim ad Pharasmanem peruadit: utque Hyberi
obsidio decedant expostulat. Ille propalam incerta, & sæpius molliora re-
spondens, secretis nuntiis monet Rhadamistum, oppugnationem quoquo
modo accelerare. Augetur flagitij merces, & Pollio occultâ corruptione im-
pellit milites, ut pacem flagitarent, seq. præsidio abituros minitarentur. Quâ
necessitate, Mithradates diem locumque fœderi accepit, castelloque egredi-
tur. Ac primò Rhadamistus in amplexus eius effusus, simulare obsequium,
focerum ac parentem appellare. Adicit iusiurandum, non ferro, non veneno
vim allaturum: simul in lucum propinquum trahit, *prouisum illic sacrifi-
cium imperatum dictitans, ut diis testibus pax firmaretur. Mos est regibus
quoties in societatem coeant, implicare dexteras, pollicesque inter se vincire,
nodoque præstringere. Mox ubi sanguis in artus extremos se effuderit, leui
ictu cruorem eliciunt, atque inuicem lambunt. Id fœdus arcantum habetur,
quasi mutuo cruore sacratum. Sed tunc qui ea vincula admoquebat, decidisse
simulans genua Mithradatis inuadit, ipsumque prosternit: simulq. concursu
plurium iniciuntur catenæ, ac *compedes (quod dedecorum Barbaris) traher-
batur. Moxque vulgus duro imperio habitum, probra ac verbera intenta-
bat. Et erant contrâ, qui tantam fortunæ commutationem miserarentur. Se-
cutaq. cum paruis liberis coniunx, cuncta lamentatione complebat. Diuersis
& coniectis vehiculis abduntur, dum Pharasmanis iussa exquirentur. Illi
cupido regni fratre & filiâ potior, animusque sceleribus paratus. visui tamen
consuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadamistus quasi iurisiurandi me-
mor, non ferrum, non venenum in sororem & patrum expromit, sed proie-
ctos in humum, & veste multâ grauique opertos necat. Filij quoque Mithra-
datis,

datis, quod cædibus parentum illacrymauerant, trucidati sunt. At Quadra-
 tus cognoscens proditum Mithradatem, & regnum ab interfecto-
 ribus obtineri, vocat concilium, docet acta, & an vlsceretur consultat. Paucis decus
 publicum curæ: plures tuta differunt. ** Omnes scelus externum, cum latitiâ habendum.* ** Omne*
Semina etiam odiorum iacienda, ut sæpe Principes Romani eandem Armeniam specie largitio-
nis, turbandis Barbarorum animis præbuerint. Potiretur Rhadamistus malè partis, dum inui-
*sus, infamis. quando id magis ex usu, quàm si cum gloriâ * adeptus foret.* In hanc senten-
 tiam itum. Ne tamen annuisse facinori viderentur, & diuersa Cæsar præci-
 peret; missi ad Pharasinanem nuntij, ut abscederet à finibus Armeniis, fi-
 liumque abstraheret. Erat Cappadociæ procurator Iulius Pelignus, ** ignauus*
 animi, & deridiculo corporis iuxta despiciendus. sed Claudio perquam fa-
 miliaris, cum ** priuatas olim conuersationes curaret, iners otium oblectaret.*
 Is Pelignus auxiliis provincialium contractis, tamquam recuperaturus Ar-
 meniam, dum focios magis quàm hostes prædatur, abscessu suorum, & incur-
 santibus Barbaris, præsidij egeat, ad Rhadamistum venit, donisque eius eui-
 ctus, vltro regium insigne sumere cohortatur: sumenti que adest auctor & fa-
 telles. Quod ubi turpi famâ diuulgatum; ne ceteri quoque ex Peligno con-
 iectarentur, Heluidius Priscus legatus cum legione mittitur, rebus turbidis
 pro tempore ut consuleret. Igitur properè montem Taurum transgressus,
 moderatione plura quàm vi composuerat: cum redire in Syriam iubetur, ne
 initium belli aduersus Parthos existeret. Nam Vologeses casum inuadendæ
 Armeniæ obuuisse ratus, quam à maioribus suis possessam, externus rex fla-
 gitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum
 parat, ne qua pars domus sine imperio ageret. Incessu Parthorum, sine acie
 pulsi Hyberi: vrbesque Armeniorum Artaxata & Tigranocerta iugum ac-
 cepere. Dein atrox hiems, seu parum prouisi commeatus, & orta ex utroque
 tabes, perpellunt Vologesen omittere præsentia. vacuamque rursus Arme-
 niam Rhadamistus inuasit, truculentior quàm antea, tamquam aduersus de-
 fectores, & in tempore rebellaturos. Atque illi quamuis seruitio sueti, patien-
 tiam abrumpunt, armisque regiam circumueniunt. Nec aliud Rhadamisto
 subsidium fuit, quàm pernicitas equorum, quibus seque & coniugem abstulit.
 Sed coniunx grauida, primam utcumque fugam ob metum hostilem & ma-
 riti caritatem tolerauit. Post festinatione continuâ, ubi quati vterus, & visce-
 ra vibrantur, orare ut morte honestâ cõtuneliis captiuitatis eximeretur. Ille
 primò amplecti, alleuare, adhortari, modò virtutem admirans, modò timo-
 re æger, ne quis relictâ potiretur. Postremò violentiâ amoris, & facinorum
 non rudis, distringit acinacem, vulneratamque ad ripam Araxis trahit, flumi-
 ni tradit, ne corpus etiam auferretur. Ipse præceps Hyberos ad patrium re-
 gnum peruadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placidâ illuue, spi-
 rantem ac vitæ manifestam aduertere pastores; & dignitate formæ haut de-
 generem reputantes, obligant vulnus, agrestia medicamina adhibent; cogni-
 toque nomine & casu, in urbem Artaxata ferunt. vnde publicâ curâ deducta
 ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu regio habita est. Fausto Sylla, Sal-
 uio Othone Coss. Furius Scribonianus in exsilium agitur, quasi finem Prin-
 cipis per Chaldaeos scrutaretur. adnectebatur crimini Iunia mater eius, ut
 casus prioris (nam relegata erat) impatiens. Pater Scriboniani Camillus arma
 per Dalmatiam mouerat. Idque ad clementiam trahebat Cæsar, qui stirpem
 hostilem iterum conseruaret. Neque tamen exsuli longa posthac vita fuit:
 morte fortuitâ, an per venenum extinctus esset, ut quisque credidit, vulgaue-
 re. De mathematicis Italiâ pellendis factum Senatusconsultum, atrox & irri-
 tum.

*Romani de-
liberant de
vltiscendo.*

** Omne*

*Sed absistit.
* adempta fo-
rent.*

*Iulius Peli-
gnus cona-
tur aliquid:
* ignauus*

** cum priua-
tus olim con-
uersatione
securatum.*

Infelicitate.

*Et transit ad
hostem.*

*Parthi Ar-
meniam in-
uadunt:*

*Nec subii-
ciunt.*

*Rhadami-
stus à suis
pellitur.*

*Vxorem, ut
putat, inter-
ficat.*

*A. V. C.
CCMV.
Furius in
exsilium
pulsus.*

*Item Mathe-
matici.*

tum. Laudati dehinc oratione Principis, qui ob angustias familiares ordine senatorio sponte cederent, motique qui remanendo impudentiam paupertati adicerent. Inter quæ refertur ad patres de pœnâ feminarum, quæ servis coniungerentur. Statuiturque ut ignaro domino ad id prolapsa, in seruitutem sui * cõsensisset, & qui nati essent, pro libertis haberentur. Pallanti, quem repertorem eius relationis ediderat Cæsar, prætoria insignia, & centies quinquagesies sestertium censuit cõsul designatus Barea Soranus: additum à Scipione Cornelio, grates publicè agendas, quod regibus Arcadiæ ortus, veterimam nobilitatem vsui publico postponeret, seque inter ministros Principis haberi sineret. Asseueravit Claudius, contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatē subsistere. Et fixum est publico Senatusconsultum, quo libertinus sestertij ter milles possessor, antiquæ parcimoniæ laudibus cumulabatur. At non frater eius cognomento Felix pari moderatione agebat, iam pridem Iudææ impositus, & cuncta malefacta sibi impunè ratus, tantâ potentiâ subnixo. Sanè præbuerant Iudæi speciem motus ortâ seditione, postquam cognitâ cæde Caij haut * obtemperatum esset. manebat metus, ne quis Principum eadem imperitaret. Atque interim Felix intempestiuus remediis delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumano, cui pars prouinciæ habebatur: ita diuisis, ut huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parent, discordes olim & tum contemptu regentium minùs coërcitis odiis. Igitur raptare inter se, immittere latronum globos, componere insidias, & aliquando præliis congregi, spoliaque & prædas ad procuratores referre. Hi que primò lætari, mox gliscente perniciæ, cum arma militum interiecissent, cæsi milites. Arsissetque bello prouincia, ni Quadratus Syriæ rector subuenisset. Nec diu aduersus Iudæos qui in necem militum proruperant, dubitatum, quin capite pœnas luerent: Cumanus & Felix contationem afferebant, quia Claudius causis rebellionis auditis, ius statuendi etiam de procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter iudices ostentauit, receptum in tribunal, quo studia accusantium deterrentur. damnatusque flagitiorum, quæ duo deliquerant, Cumanus, & quies prouinciæ reddita. Nec multo post agrestium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum, sæpe & aliàs commotæ, tunc * Trosobore duce, montes asperos castris cepere. Atque inde decursu in litora aut vrbes, vim cultoribus ac opidanis, ac plerumque in mercatores & nauicularios audebant. Obsessaque ciuitas Anemuriensis, & missi è Syriâ in subsidium equites cum præfecto Curtio Seuerio turbantur: quod duri circum loci, peditibusque ad pugnam idonei, equestre prælium haut patiebantur. Dein rex eius oræ Antiochus, blandimentis aduersus plebem, fraude in ducem, cum Barbarorum copias dissociasset, Trosobore paucisque primoribus interfectis, ceteros clementiâ composuit. Sub idem tempus, inter lacum Fucinum amnemque Lyrin perrupto monte, quo magnificientia operis à pluribus viseretur, lacu in ipso nauale prælium adornatur, ut quondam Augustus structo cis Tiberim stagno, sed leuibus nauigiis & minore copiâ ediderat. Claudius triremes quadriremesque & vndeuginti hominum milia armavit, cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent: attamen spatium amplexus, ad vim remigij, & gubernantium artes, impetusque nauium prælio solitos. in ratibus prætoriarum cohortium manipuli turmæque adstiterant, antepositis propugnaculis, ex quibus catapultæ balistæque tenderentur. Reliqua lacus, classarij tectis nauibus obtinebant. Ripas & colles, ac montium edita in modum theatri, multitudo innumera compleuit, proximis è municipiis, & alij vrbe ex ipsâ, visendi cupidine, aut officio in Principem. Ipse

Senatusconsultum super muliebri libidine.

Adulatio in Pallantem.

Felix Iudææ præfectus.

* Mutus locus. Res ibi turbant. Itemq; Ventidius.

Quadratus componit.

In Ciliciâ motus. * Ut. hic & in frâ, Arooboto

Rex Antiochus sedat.

Naumachia in lacu Fucino.

Magnâ pugnantium copiâ.

Itemq; spectantium.

pem. Ipse insigni pallo
præsedere. Paganus
post multum vulnere
tum aquarum iter, &
tus ina vel media. Es
hendæ rursus multu
bus pedestrem ad
gnâ formidine com
hebat, conuulsis v
pina trepidatione
dinis, ac prædærum
eius arguens. D
uiam Cæsaris filiam
quentiæ gloriâ
sum, & Iuliz itir
dè exsecutus, impet
oratore Bononien
rione. Redditur R
ternis meruerant, an
terramotu conuuls
que promere adige
opibus illustre hor
gatus is Tauri Afric
paucæ repetundarum
Nec ille diutius fall
attulit, ante sentent
Patres odio delator
sæpius audita vox Pr
fuis iudicatarum, ac
natus quoque consil
Augustus apud equit
rum proinde haberi
alias per prouincias,
noscebantur. Claud
certatum, cum Semp
ciorum locaretur, au
riusque & Sylla olim
uersa studia: & qui
bus primi Cæsaris
re. Matios posthac
mina, referre nihil ar
fecerat, sibi que & leg
tribuenda. Multa que
cum Latonz p
pij artem medendi ill
nomina singulorum
etiam dixit Xenoph
tum: precibusque en
sacram & tanti dei
multa eorundem in P

pem. Ipse insigni paludamento, neque procul Agrippina chlamyde auratâ præsedere. Pugnatum, quamquam inter fontes, fortium virorum animo: ac post multum vulnerû, occidioni exempti sunt. Sed perfecto spectaculo apertum aquarum iter, & incuria operis manifesta fuit; haut satis depressi ad lacus ima vel media. Eoque tempore interiecto, altius effossi specus, & contrahendæ rursus multitudini, gladiatorum spectaculum editur, inditis pontibus pedestrem ad pugnam. Quin & conuiuium effluuiis lacus appositum magnâ formidine cunctos affecit, quia vis aquarum prorumpens, proxima trahebat, conuulsis vltioribus, aut fragore & sonitu exterritis. Simul Agrippina trepidatione Principis vsa, ministrum operis Narcissum incusat cupidinis, ac prædarum. Nec ille reticet, impotentiam muliebrem nimiasq. spes eius arguens. D. Iunio, Q. Haterio Coss. sedecim annos natus Nero Octauiam Cæsaris filiam in matrimonium accepit. Vtq. studiis honestis, & eloquentiæ gloriâ nitefceret; causâ Iliensium susceptâ, Romanum Troiâ demissum, & Iuliæ stirpis auctore Æneam, aliaq. haut procul fabulis vetera facundè exsecutus, impetrat vt Ilienses omni publico munere soluerentur. Eodem oratore Bononiensi Colonia igni hausta subuentum, centies festerij largitione. Redditur Rhodiis libertas, adempta sæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi seditione deliquerat: tributumq. Apamienfibus terræmotu conuulsis, in quinquenniû remissum. At Claudius sæuissima quæque promere adigebatur eiusdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum opibus illustrè hortis eius inhians peruertit, accusante Tarquitio Prisco. Legatus is Tauri Africâ imperio proconsulari regentis, postquam reuenerant, pauca repetundarum crimina, ceterum magicas superstitiones obiecitabat. Nec ille diutius falsum accusatorem indignâ sorte perpeffus, vim vitæ suæ attulit, ante sententiam senatus. Tarquitiu tamen curiâ exactus est. quod Patres odio delatoris, contra ambitum Agrippinæ peruicere. Eodem anno sæpius audita vox Principis, parem vim rerum habendam à procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset. Ac ne fortuito prolapsus videretur, Senatus quoque consulto cautum, plenius quàm antea & vberius. Nam diuus Augustus apud equestres qui Ægypto præsiderent lege agi, decretaque eorum proinde haberi iusserat, ac si magistratus Romani constituisent: mox alias per prouincias, & in vrbe pleraq. concessa sunt, quæ olim à prætoribus noscebantur. Claudius omne ius tradidit, de quo toties seditione aut armis certatum, cum Sempronius rogationibus equester ordo in possessione iudiciorum locaretur, aut rursus Seruiliæ leges senatui iudicia redderent. Mariusque & Sylla olim de eo vel præcipue bellarunt. Sed tunc ordinum diuersa studia: & qui vicerant, publicè valebant. C. Oppius & Cornelius Balbus primi Cæsaris opibus potuere conditiones pacis & arbitria belli tractare. Matios posthac & Vedios, & cetera equitum Romanorum præualida nomina, referre nihil attinuerit; cum Claudius libertos, quos rei familiari præfecerat, sibi que & legibus adæquauerit. Rettulit dein de immunitate Cois tribuendâ. Multaque super antiquitate eorum memorauit: Argiuos vel * cum Latonæ parente, vetustissimos insulæ cultores: mox aduentu Æsculapij artem medendi illatam, maximeque inter posteros eius celebrem fuisse, nomina singulorum referens, & quibus quisque ætatibus viguissent. Quin etiam dixit Xenophontem, cuius scientiâ ipse vteretur, eadem familiâ ortum: precibusque eius dandum, vt omni tributo vacui in posterum Coi, sacra & * tanti dei ministram insulam colerent. neque dubium habetur, multa eorundem in Pop. Rom. merita, sociasque victorias potuisse tradi.

Lacus ipso
emissus.Parum fide-
liter.A. V. C.
DCCCVI.
Nero Octa-
uiam ducit.Causas
agit.Statilius
Taurus
damnatur.Procuratorum
potestas au-
getur.Origo eius
potentia.Coi immu-
nitas data.* Cum Lato-
næ parentem,

* tantum

Byzantij le-
uari tributis
potulans.

Situs, & op-
portunitas
eius opidi.

* parum visa

* Ponto erum-
pens.

A. V. C.
DCCCVII.
Prodigia
multa Clau-
dianae necis.

Agrippina
in Lepidam
amulatio.
* propior,

* violenta,
Vtriusque
mores.

Hæc accu-
sata.

Et ad mor-
tem acta.

Narcissi libe-
ra voces.

Qui Britan-
nico fidus.

Claudius
agrotat.

Sed Claudius, facilitate solita, quod vni concesserat, nullis extrinsecus adiu-
mentis velauit. At Byzantij, data dicendi copia, cum magnitudinem onerum
apud senatum deprecarentur, cuncta repetiuerunt; orsi à fœdere quod nobis-
cum icerant, quâ tempestate bellauimus aduersus regem Macedonum, cui
vt degeneri, Pseudophilippi vocabulum impositum. Missas posthac copias
in Antiochum, Persen, Aristonicum, & piratico bello adiutum Antonium.
memorabantque quæ Syllæ, aut Lucullo, aut Pompeio obtulissent. Mox re-
centia in Cæsares merita. quando ea loca insiderent, quæ transieantibus
terrâ marique ducibus, exercitibusque, simul vehendo commeatu opportu-
na forent. Namque artissimo inter Europam Asiamque diuortio, Byzan-
tium in extremâ Europâ posuere Græci. quibus Pythium Apollinem consu-
lentibus vbi conderent urbem, redditum oraculum est: *quererent sedem,*
cæcorum terris aduersam. Eâ ambage Chalcedonij monstrabantur, quod prio-
res illuc aduecti, præuisâ locorum vtilitate peiora legissent. Quippe By-
zantium fertili solo, fecundoque mari. quia vis piscium in Pontum erum-
pens, & obliquis subter vndas saxi exterrita, omisso alterius litoris flexu, hos
ad portus defertur. Vnde primò quæstiosi & opulenti; post magnitudine
onerum urgente, finem aut modum orabāt, annitente Principe qui Thracio
Bosphoranoque bello recens fessos iuuandosque rettulit. Ita tributa in quin-
quennium remissa. M. Asinio, M. Acilio Coss. mutationem rerum in de-
terius portendi, cognitum est crebris prodigiis. Signa enim ac tentoria mili-
tum igne cælesti arserunt. Fastigio Capitolij examen apum infedit. Biformes
hominum partus. Et suis fetus editus, cui accipitrum ungues erant. Nume-
rabatur inter ostenta, diminutus omnium magistratuum numerus, quæsto-
re, ædili, tribuno, ac prætore, & consule, paucos intra menses defunctis. Sed in
præcipuo pauore Agrippina vocem Claudij, quam temulentus iecerat, fata-
le sibi, vt coniugum flagitia ferret, dein puniret, metuens, agere & celerare
statuit, perditâ prius Domitiâ leuibus & muliebribus causis: quia Lepida
minore Antoniâ genita, auunculo Augusto, Agrippinæ sobrinâ prior, ac
Gnei mariti eius soror, parem sibi claritudinem credebat. nec forma, ætas,
opes multum distabant; & vtrâque impudica, infamis, * violenta, haut mi-
nus vitiis æmulabantur quàm si qua ex fortunâ prospera acceperant. Enim-
uero certamen accerrimum, amita potius an mater apud Neronem præuale-
ret. Nam Lepida blandimentis & largitionibus iuuenilem animum deuin-
ciebat, truci contrâ ac minaci Agrippinâ, quæ filio dare imperium, tolerare
imperitantē nequibat. Ceterum obiecta sunt quod coniugium Principis de-
uotionibus petiuisset, quodque parum coercitis per Calabriam seruorum
agminibus pacem Italiæ turbaret. Ob hæc mors indicta, multum aduersante
Narcisso, qui Agrippinam magis magisque suspectans, promississe inter proxi-
mos ferebatur, certam sibi perniciem, seu Britannicus rerum, seu Nero potiretur. Verum ita
de se meritū Cæsarem, vt vitam vsui eius impenderet. Conuictâ Messallinam & Silium. Pares
iterum accusandi causas esse, si Nero imperitaret. Britannico successore, nullū Principi meritum,
ac nouercae insidiis domum omnem conuelli, maiore flagitio, quàm si impudicitiam prioris coniugis
reticuisset. quamquam ne impudicitiam quidem nunc abesse, Pallante adultero. ne quis ambigat,
decus, pudorem, corpus, cuncta regno viliora habere. Hæc atque talia dictitans, amplecti
Britannicum, robur ætatis quàm maturimum precari: modò ad deos, modò
ad ipsum tendere manus, adolereretur, patris inimicos depelleret: matris
etiam interfectores vlcisceretur. In tantâ mole curarum, Claudius valetu-
dine aduersâ corripitur, refouendisque viribus mollitie cæli & salubritate
aquarum, Sinuessam pergit. Tum Agrippina sceleris olim certa & oblata
occasionis

occasionis propera, nec ministrorum egens, de genere veneni consultauit: ne
 repentino & præcipiti facinus prodèretur; si lentum & tabidum dilegisset,
 ne admotus supremis Claudius, & dolo intellecto, ad amorem filij rediret.
 Exquisitum aliquid placebat, quod turbaret mentem, & mortem differret.
 Diligitur artifex talium, vocabulo Locusta, nuper veneficij damnata, & diu
 inter instrumenta regni habita. Eius mulieris ingenio paratum virus, cuius
 minister è spadonibus fuit Halotus, inferre epulas, & explorare gustu solitus.
 Adeoque cuncta mox pernotuere, vt temporum illorum scriptores prodide-
 rint, infusum delectabili cibo boletorum venenum; nec vim medicaminis
 statim intellectam, secordiàne Claudij an vinolentiâ. simul soluta aliis
 subuenisse videbatur. Igitur exterrita Agrippina, & quando vltima time-
 bantur, spretâ præsentium inuidiâ, prouisam iam sibi Xenophontis medici
 conscientiam adhibet. Ille tamquam nifus euomentis adiuuaret, pinnam
 rapido veneno illitam faucibus eius demisisse creditur: haut ignarus summa
 scelera incipi cum periculo, pgragi cam præmio. Vocabatur interim sena-
 tus, vota que pro incolumitate Principis consules & sacerdotes nuncupa-
 bant, cum iam exanimis vestibibus & fomentis obtegeretur, dum res firmando
 Neronis imperio componuntur. Iam primùm Agrippina, velut dolore victa
 & solatia conquirens, tenere amplexu Britannicum, veram paterni oris effi-
 giem appellare, ac variis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Anto-
 niam quoque & Octauiam sorores eius attinuit, & cunctos aditus custodiis
 clauferat; crebroque vulgabat, ire in melius valetudinem Principis, quo mi-
 les bonâ in spe ageret, tempusque prosperum ex monitis Chaldæorum at-
 tentaret. Tunc medio diei, tertio ante idus Octobr. foribus palatij repente
 diductis, comitante Burrho Nero egreditur ad cohortem, quæ more militiæ
 excubiis adest. vbi monente Præfecto, festis vocibus exceptus, inditur lecti-
 cæ. Dubitauisse quosdam ferunt respectantes, rogitantesque vbi Britanni-
 cus esset? mox nullo in diuersum auctore, quæ offerebantur secuti sunt. Illa-
 tusque castris Nero, & congruentia temporis præfatus, promisso donatiuo, ad
 exemplum paternæ largitionis, Imperator consalutatur. Sententiam mili-
 tum secuta Patrum consulta. nec dubitatum est apud prouincias. Cælestes-
 que honores Claudio decernuntur, & funeris solenne perinde ac diuo Au-
 gusto celebratur: æmulante Agrippinâ proauix Liviæ magnificentiam. Te-
 stamentum tamen haut recitatum, ne antepositus filio priuignus, iniuriâ &
 inuidiâ animos vulgi turbaret.

Boletum cum
 sanas Agrip-
 pina.

Mors cele-
 tur.

Imperium
 Neroni tra-
 ditur.

Claudio fu-
 nus, & con-
 secratio.

L 3

C. COR.